

A kis- és középvállalkozások jellemzői, 2017

Tartalom

Bevezetés	3
A kis- és középvállalkozások száma és összetétele	3
A kkv-szektor szerepe a gazdasági teljesítményben.....	5
Ágazati sajátosságok	8
A kkv-szektor finanszírozása	10
Nemzetközi összehasonlítás.....	11
Adatok elérhetősége, metainformációk, megjegyzések.....	13

Elérhetőségek

Bevezetés

A gazdaságstatisztikában számba vett magyarországi vállalkozások legfontosabb jellemzőik alapján – tükrözve a magyar gazdaság szerkezetének alapvető kettőségét – két, eltérő paraméterekkel jellemezhető klaszterbe sorolhatók: egyrészt a kevés számú, exportorientált nagyvállalatok és a jellemzően külföldi érdekeltségű rezidens beszállítói hálózatuk, másrészt inkább a helyi gazdasági élet működésében kiemelt szerepű kis- és középvállalkozások (kkv-k) nagyszámú csoportjára.

A kkv-k helyzete, teljesítményük alakulása számottevő mértékben befolyásolja a hazai gazdaság teljesítőképességét.

A kkv-körön belül – a kkv-törvénynek való jobb megfeleltetés érdekében – az alábbi megbontást alkalmazzuk.

Teljes kkv-kör: 250 fő alatti szervezetek, 50 millió euró árbevételig vagy 43 millió euró mérlegfőösszegig (amennyiben az önállósági kritériumoknak is megfelelnek).

Ebből:

- 1) mikrovállalkozás: 0–9 fő, 2 millió euró árbevételig és 2 millió euró mérlegfőösszegig;
- 2) kisvállalkozás:
 - a) 0–9 fő, ahol az árbevétel és/vagy mérlegfőösszeg 2 és 10 millió euró között van (de egyik mutató értéke sem haladja meg a 10 millió eurót),
 - b) 10–49 fő, 10 millió euró árbevételig és 10 millió euró mérlegfőösszegig;
- 3) középvállalkozás:
 - a) 0–49 fő és 10–50 millió euró árbevétel, vagy 10–43 millió euró mérlegfőösszeg;
 - b) 50–249 fő, 50 millió euró árbevételig vagy 43 millió euró mérlegfőösszegig.

A kkv-körbe tehát – a fogalommeghatározás szempontjai alapján – viszonylag kis, független, önálló szervezetek tartozhatnak.

A nemzetközi gyakorlatban a statisztikai lehatárolás kizárólag létszám-kategória szerint történik¹ a megfelelően összehasonlítható nemzeti adatok hiánya miatt.

A kis- és középvállalkozások száma és összetétele

A 2017. évi előzetes adatok alapján a Magyarországon működő vállalkozások 99,1%-a volt kis- és középvállalkozás. 2013 óta minden évben megközelítőleg ugyanezt az arányt képviselték a kkv-k a teljes vállalkozói körön belül.

2017-ben – az előzetes adatok alapján – a kkv-körön belül a mikrovállalkozások részaránya némi növekedést mutatott, a kis- és középvállalkozások részesedése kismértékben csökkent: a mikrovállalkozások aránya 94,6, a kisvállalkozásoké 4,7, a középvállalkozásoké 0,7% volt.

2017-ben 718 ezer (nem pénzügyi főtevékenységű) kis- és középvállalkozás működött, az egy évvel korábbinál 3,9, a 2015. évinél 7,3%-kal több, amiben a gazdasági növekedés is szerepet játszott. A mikrovállalkozások száma bővült a legjelentősebben mind az előző, mind a 2015. évihez képest, miközben a középvállalkozásoké 2015-ről 2016-ra kismértékben csökkent, 2017-ben azonban már valamivel meghaladta a két évvel korábbi. A kisvállalkozások száma az elmúlt két évben hasonló ütemben nőtt. 2017-ben a kkv-körbe nem tartozó vállalkozások száma nagyobb mértékben emelkedett, mint a kkv-ké. Ennek oka egyrészt a már korábban is működő vállalkozások tevékenységének bővülése (az árbevétel és a vállalati vagyon növekedése mellett létszámnövekedés is), illetve az ebből következő kategóriaváltás, másrészt a külfölditőke-befektetések eredményeként létrejött új nagyvállalatok megjelenése.

¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/structural-business-statistics/structural-business-statistics/sme>

1. tábla

A működő vállalkozások számának alakulása vállalkozáskategóriák szerint*

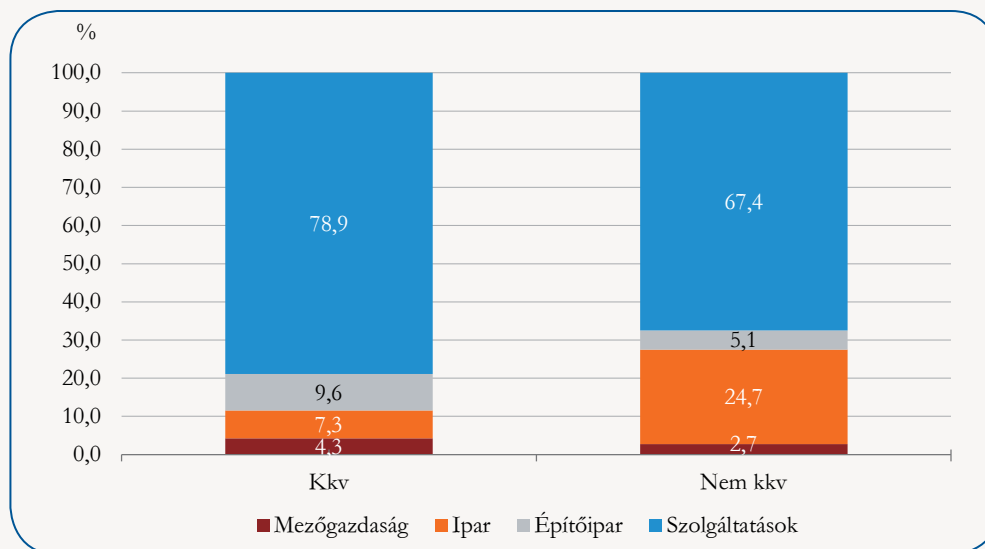
Vállalkozáskategória	2015	2016	2017 ⁺	2016	2017 ⁺
				az előző évi %-ában	
Mikrovállalkozás	631 770	652 727	679 122	103,3	104,0
Kisvállalkozás	32 157	32 852	33 620	102,2	102,3
Középvállalkozás	5 221	5 184	5 286	99,3	102,0
Összes kkv	669 148	690 763	718 028	103,2	103,9
Kkv-körbe nem tartozó vállalkozás	5 719	6 104	6 365	106,7	104,3
Összes vállalkozás	674 867	696 867	724 393	103,3	103,9

* Az A–S nemzetgazdasági ágakba tartozó vállalkozások a K Pénzügyi és O Közigazgatás gazdasági ág nélkül.

⁺ Előzetes adatok.

A kkv-körbe tartozó, valamint az azon kívül eső vállalkozások ágazati szerkezete számottevően különbözik. Míg utóbbiak viszonylag jelentős része, 2017-ben egynegyede ipari tevékenységet végzett (B–E ágak), addig a kis- és középvállalkozásoknál ez az arány mindössze 7,3% volt. A kkv-k döntő hányada (közel 80%-a) valamely szolgáltató (G–S), ezen belül is egyaránt 18–18%-a a kereskedelem, gépjárműjavítás (G), illetve a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység területén (M) működött. A kkv-körbe nem tartozóknál a szolgáltatóágakban tevékenykedők részaránya több mint 10 százalékponttal kevesebb volt a kkv-kénál.

1. ábra

A működő vállalkozások számának megoszlása
összevont gazdasági ágak szerint, 2017⁺

⁺ Előzetes adatok.

A kkv-körön belül a vállalkozások méretkategóriájának emelkedésével a mezőgazdaság, az ipar és az építőipar együttes súlya arányosan nő. Míg a mikrovállalkozásoknak 20%-a, addig a kisvállalkozásoknak 34, a középvállalkozásoknak pedig már több mint 40%-a tevékenykedett a termelőszférában.

A működő vállalkozások száma alapján minden nemzetgazdasági ágban a mikrovállalkozások dominanciája érvényesült, de az egyes gazdasági területek között lényegesek a különbségek: míg az oktatási tevékenységet folytatók (P), és az egyéb szolgáltatást nyújtók (S) egyaránt 99%-a mikrovállalkozási körbe

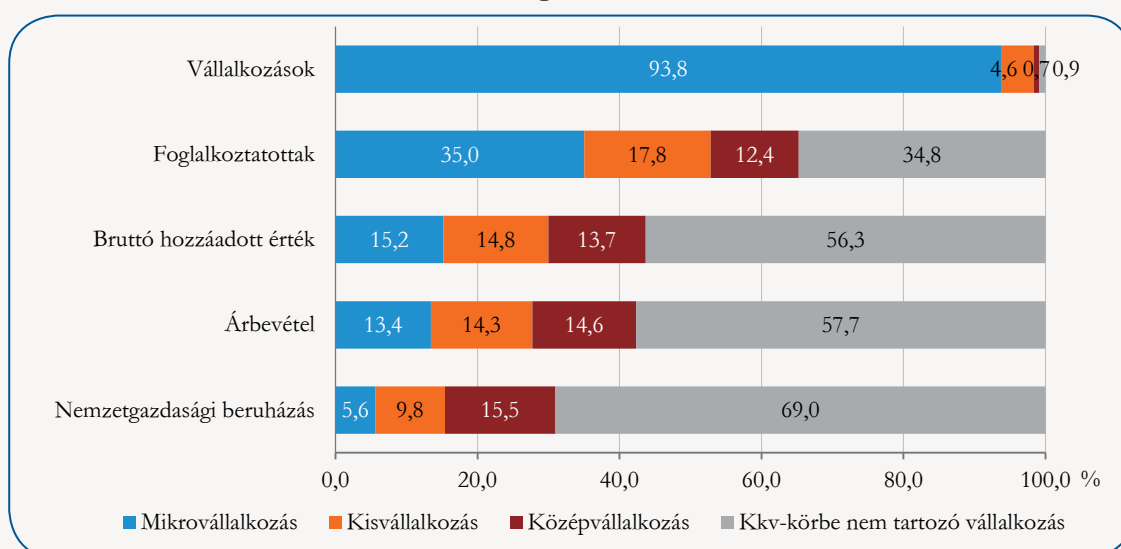
tartozott 2017-ben, addig ugyanez az arány a magasabb tőke- és humánerőforrás-igénnyel rendelkező iparban 83%-ot tett ki.

A kkv-szektor szerepe a gazdasági teljesítményben

A kis- és középvállalkozások **gazdasági súlya** szintén jelentős a magyar gazdaságban, bár lényegesen kisebb a számuk alapján képviselnél. Különösen munkaerőpiaci szerepvállalásuk figyelemre méltó. Miközben a kis- és középvállalkozások a vállalászati szférában foglalkoztatottak közel kétharmadának biztosítottak munkalehetőséget, a hozzáadott érték 44, a nettó árbevétel 42, a nemzetgazdasági beruházások 31%-ával járultak hozzá a működő vállalkozások összteljesítményéhez 2017-ben.

2. ábra

A működő vállalkozások néhány mutatójának megoszlása vállalkozáskategóriák szerint, 2017⁺

⁺ Előzetes adatok.

A kkv-szektor nemzetgazdasági beruházásokban képviselt – az árbevételhez vagy a hozzáadott értékhez viszonyított – relatív alacsony részesedése visszavezethető alacsony beruházási hajlandóságára, azaz a megtermelt értéknek a nagyvállalatokhoz képest kisebb arányát forgatják vissza tőkeakkumuláció formájában a gazdasági tevékenységükbe. Emellett a kkv-szektorra más tevékenységi struktúra jellemző: kisebb a nagy tőkeigényű árutermelő ágak súlya és magasabb a – bizonyos területeken alacsonyabb beruházásigényű – szolgáltatásoké.

A jelentős szerkezetbeli különbségnek, vagyis az iparba tartozó szervezetek alacsony kkv-szektorbeli arányának több oka van: számos területen nagy a tőke- és humánerőforrás-igény, amikkel kevésbé vannak ellátva a kkv-k; nélkülözhetetlen a jelentős erőforrás-befektetés a nagyberuházások, technikai újítások megvalósítására; valamint az sem elhanyagolható tényező, hogy a kkv-k számára lényegesen korlátozottabb lehetőségeket kínál mind az értékesítési, mind a beszerzési piac (kisebb tételekben vásárolnak, így a beszállítóktól kedvezményt sem kapnak). Emellett a tőkepiaccal való kapcsolatukat tekintve is hátrányosabb helyzetben vannak a nagyvállalatokhoz képest, elsősorban azért, mert nem rendelkeznek olyan kapcsolati hálóval, mint a kkv-körbe nem tartozó vállalkozások.

Mindezeket figyelembe véve látható, hogy a kkv-k a kisebb mértékű befektetéseket követelő szolgáltatási szektorban hatékonyabban tudnak működni.

2. tábla

A működő vállalkozások néhány jellemzője vállalkozáskategóriák szerint, 2017⁺

Vállalkozás-kategória	Vállalkozások száma	Árbevétel	Bruttó hozzáadott érték	Nemzetgazdasági beruházás	Foglalkoztatottak száma, fő
Mikrovállalkozás	679 122	13 230 194	3 208 653	269 100	1 065 848
Kisvállalkozás	33 620	14 104 943	3 112 976	466 971	542 521
Középvállalkozás	5 286	14 407 544	2 897 224	741 800	376 291
Összes kkv	718 028	41 742 681	9 218 852	1 477 871	1 984 660
Kkv-körbe nem tartozó vállalkozás	6 365	56 829 639	11 876 137	3 295 050	1 058 223
Összes vállalkozás	724 393	98 572 320	21 094 989	4 772 921	3 042 883

⁺ Előzetes adatok.

Bár a kis- és középvállalkozások **árbevétele** 2013-tól 2017-ig – folyó áron számítva – folyamatosan nőtt (34 ezer milliárdról 42 ezer milliárd forintra), részesedésük a teljes vállalkozási szektor által realizált árbevételből csökkent (43,2%-ról 42,3%-ra).

Annak ellenére, hogy a kis- és középvállalkozások között a mikrovállalkozások túlsúlyban vannak (94,6%), árbevételük mindössze 31,7%-át tette ki a kkv-kör által realizált összegnek 2017-ben. Ezzel szemben a kkv-k mindössze 0,7%-át képviselő középvállalkozások árbevételének aránya volt a legmagasabb (34,5%) a szektoron belül, miközben a számuk alapján 4,7%-ot kitevő kisvállalkozások részesedése 33,8%-ot ért el. A kkv-körbe nem tartozó, mintegy 6,4 ezer nagyvállalkozás a teljes vállalkozói kör árbevételének 58%-át realizálta.

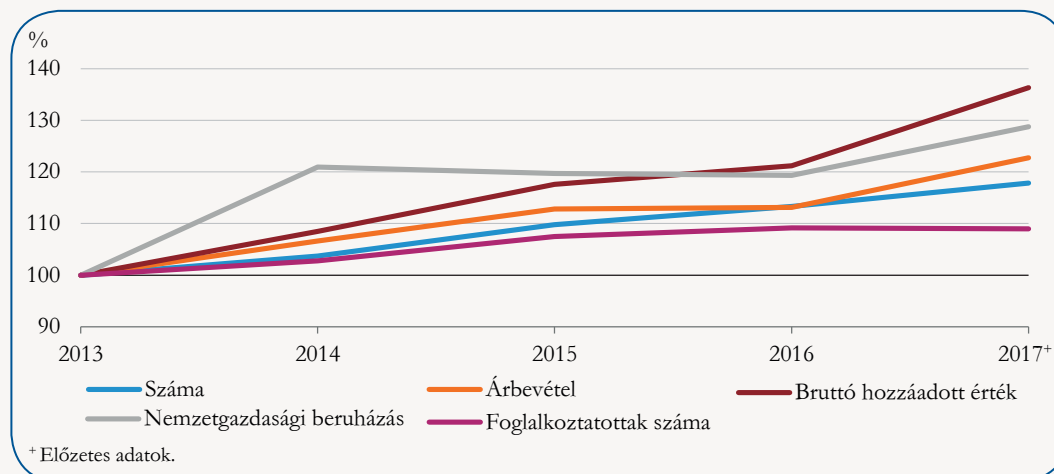
A vállalkozások méretének növekedésével párhuzamosan az árbevétel is emelkedik. 2017-ben egy mikrovállalkozás átlagosan 19 millió, egy kisvállalkozás 420 millió forint nettó árbevételt könyvelhetett el, egy középvállalkozásra pedig átlagosan 2,7 milliárd forintnyi árbevétel jutott.

A kis- és középvállalkozások által létrehozott **bruttó hozzáadott érték** 2013 óta folyamatosan (6,8 ezer milliárd forintról 2017-re 9,2 ezer milliárd forintra) nőtt. 2017-ben a kkv-szektor részesedése a teljes vállalkozói kör bruttó hozzáadott értékéből 43,7% volt, tehát a korábbi évekhez hasonlóan a koncentráció jelentős maradt: a vállalati szektor teljesítményének 56%-át a vállalkozások számának 0,9%-át képviselő nagyvállalatok termelték meg.

A kkv-körön belül a mikrovállalkozások részesedése a bruttó hozzáadott értékből 2013 és 2017 között folyamatosan, 33,8%-ról 34,8%-ra nőtt. A kisvállalkozások – növekvő tendenciát mutatva – a hozzáadott érték 30,6–33,8%-át adták az egyes években, ezzel szemben a középvállalkozások hozzájárulása a hozzáadott értékhez 2013 és 2017 között folyamatosan csökkent, 2017-ben 31,4%-ot tett ki.

3. ábra

A működő kkv-k néhány mutatójának alakulása (2013=100)

2017-ben egy kkv átlagosan 12,8 millió forinttal járult hozzá a hozzáadott érték előállításához. Ugyanakkor ez az érték (az árbevételhez hasonlóan) jelentősen emelkedik a méret növekedésével: egy mikro-vállalkozás átlagos bruttó hozzáadott értéke 2017-ben 4,7 millió, egy kisvállalkozásé már 93 millió, egy középvállalkozásé pedig 548 millió forint volt.

2017-ben a kkv-k a nemzetgazdaság összes **beruházásának** mintegy 22, a vállalkozásokénak 31%-át valósították meg. A kkv-k beruházásainak viszonylag alacsony aránya visszavezethető arra, hogy a nemzetgazdaság összes beruházásában² jelentős súlyt képviselnek egyrészt a külföldi közvetlen tőke befektetésével működő vállalkozások, másrészt a költségvetési szervek és az állami tulajdonú gazdasági társaságok, harmadrészt a háztartások lakásberuházásai is. 2017-ben a kkv-k súlya mind a nemzetgazdasági, mind csak a vállalkozások által megvalósított beruházásokon belül csökkent (3,8, illetve 2,5 százalékponttal), abból következően, hogy a nem kkv-körbe tartozó gazdasági szereplők erőteljesebben növelték beruházásaikat.

A kkv-szektor beruházásai 2017-ben jelentősebben – folyó áron 7,9%-kal –, a nemzetgazdasági beruházásokétól csökkenő mértékben nőttek az egy évvel korábbihoz képest. A beruházások volumene 2017-ben összességében 23%-kal nőtt, elsősorban az uniós támogatások élénkülése és a javuló általános gazdasági feltételek hatására. A kedvező beruházási helyzet mellett a kkv-szektor beruházásainak jelentős emelkedését elősegítette a pénzügyi forrásoldal, az alacsony (hazai és nemzetközi) jegybanki alapkamatokon túlmenően – számos egyéb kamattámogatott konstrukció mellett – a Piaci Hitelprogram második szakaszának keretében igényelhető kedvező kamatozású, beruházási célú kölcsönök révén.

A beruházások 2017-ben bekövetkezett növekedése eltérő mértékben érintette a kkv-szektor egyes vállalkozáskategóriáit: a mikro- és kisvállalkozások beruházásai folyó áron 11, illetve 3,6%-kal csökkentek, miközben a középvállalkozások körében 27%-os növekedés következett be. Mivel a kkv-körbe nem tartozó vállalkozások beruházásainak bővülése többszöröse volt a kis- és középvállalkozásokénak, így a szektor relatív súlya a vállalkozások beruházásain belül 2,5 százalékponttal csökkent egy év alatt.

2013–2017 között a kkv-k által megvalósított beruházási teljesítményérték folyó áron 29%-kal nőtt, ugyanakkor az egy kkv-ra jutó átlagos beruházásérték nem változott lényegesen az elmúlt időszakban (1,9–2,2 millió forint között alakult).

A kis- és középvállalkozások az általuk előállított bruttó hozzáadott érték alacsony hányadát fordították investíciókra, ami 2017-ben az előző évihez viszonyítva további 0,7 százalékponttal csökkent. A kkv-szektor döntéshozói a hozzáadott érték kis részét forgatják vissza vállalkozásaik fejlesztésére. A vállalkozások tartós működését elősegítő fejlesztések finanszírozására a bruttó hozzáadott érték 16%-át költötték 2017-ben. Mindez a kkv-szektor alacsony beruházási hajlandóságát, illetve az amortizáció feletti nettó beruházások csekély volumenét mutatja.

A kkv-k által megvalósított beruházások átlagos nagysága a szervezetméret növekedésével párhuzamosan nő. A mikrovállalkozások 2017-ben átlagosan 396 ezer forintot fordítottak beruházásokra, a kisvállalkozások azonban ennél harmincötöszer nagyobb összeget, azaz 13,9 millió forintot. A középvállalkozások körében ismét nagyságrendi ugrás történt: egy szervezetre átlagosan 140 millió forint beruházási teljesítmény jutott. A kkv-k beruházásainak 50%-át középvállalkozások, 32, illetve 18%-át kis- és mikrovállalkozások valósították meg 2017-ben.

A 2017. évi előzetes adatok alapján a kis- és középvállalkozásoknál a **szervezet tevékenységében részt vevők** (foglalkoztatottak) éves átlagos létszáma összesen 2 millió fő volt. A kkv-körbe nem tartozó vállalkozások 1 millió fős foglalkoztatotti létszámát is figyelembe véve a kkv-k foglalkoztatási súlya 65,2% volt.

A foglalkoztatásnál számbeli dominanciájukból következően a mikrovállalkozások szerepe a leghangsúlyosabb. A kkv-knál foglalkoztatottak 54%-a mikro-, 27%-a kis-, 19%-a középvállalkozásokhoz kötődött.

² A közgazdasági elemzésekben – a kkv-szektor esetében is – az új tárgyi eszközök létrejöttét jelentő nemzetgazdasági beruházásokat vizsgáljuk, mert ez ragadja meg a valós beruházási folyamatokat. Az Európai Tanács által a vállalkozásszerkezeti statisztikában előírt „bruttó beruházás” fogalom magában foglalja a használt tárgyi eszközök adásvételéből származó beruházásokat is, ami – például egy tárgyi eszköz többszörös értékesítése miatt – torzítja az adatokat. A nemzetgazdasági beruházásról részletesen a Módszertani információk (metaadatok) tartalmaz további információkat a KSH honlapján: http://www.ksh.hu/apps/meta.objektum?p_lang=HU&p_menu_id=110&p_ot_id=100&p_obj_id=QB

A működő vállalkozások fajlagos teljesítménymutatói alapján is jelentős mértékű különbségek figyelhetők meg az egyes vállalkozáskategóriák között. A nagyvállalkozások egy vállalkozásra jutó nettó árbevétele, illetve hozzáadott értéke többszöröse a kis- és középvállalkozásokénak, és – ha kisebb mértékben is – az egy foglalkoztatottra jutó értékek alapján is érzékelhető a nagyvállalatok előnye.

3. tábla

A működő vállalkozások teljesítménye, 2017⁺

Vállalkozás-kategória	Vállalkozások száma	Egy vállalkozásra jutó			Egy foglalkoztatottra jutó		
		árbevétel	bruttó hozzáadott érték	nemzetgazdasági beruházás	árbevétel	bruttó hozzáadott érték	nemzetgazdasági beruházás
		ezer forint					
Mikrovállalkozás	679 122	19 481	4 725	396	12 413	3 010	252
Kisvállalkozás	33 620	419 540	92 593	13 890	25 999	5 738	861
Középvállalkozás	5 286	2 725 604	548 094	140 333	38 288	7 699	1 971
Összes kkv	718 028	58 135	12 839	2 058	21 033	4 645	745
Kkv-körbe nem tartozó vállalkozás	6 365	8 928 459	1 865 850	517 683	53 703	11 223	3 114
Összes vállalkozás	724 393	136 076	29 121	6 589	32 394	6 933	1 569

⁺ Előzetes adatok.

Ágazati sajátosságok

2017-ben a hazai kkv-k **árbevételének** közel 70%-át szolgáltatási, 26%-át ipari, építőipari, 4,7%-át mezőgazdasági tevékenységet folytató vállalkozások realizálták. A szolgáltatóágak közül a kereskedelem, gépjárműjavítás (G) szerepe volt a legjelentősebb, ugyanis a kkv-szektoron belül a szervezetek száma (18%), a foglalkoztatotti létszám (22%), az árbevétel (39%), valamint a hozzáadott érték (21%) alapján egyaránt e terület súlyaránya volt a legmagasabb.

A mikrovállalkozások árbevételének több mint háromnegyedét a szolgáltatási területen működő vállalkozások érték el. A kkv-k méretének növekedésével azonban az árbevétel egyre nagyobb hányada kötődött ipari szervezetekhez: a középvállalkozások árbevételének már több mint egynegyede.

A főtevékenység szerint szolgáltatási szektorba (G–S) tartozó kis- és középvállalkozások összességében a kkv-k **bruttó hozzáadott értékének** közel kétharmadát állították elő.

A foglalkoztatásból és a bruttó hozzáadott értékből a kereskedelem mellett a feldolgozóiparnak volt a legnagyobb a részesedése, azonban az utóbbi gazdasági ág súlya még így is lényegesen alacsonyabb volt, mint a kkv-körbe nem tartozó nagyvállalkozások körében. A kkv-k 17%-át képviselő ipari és építőipari szervezetek magasabb termelékenységüknek köszönhetően a bruttó hozzáadott érték háromtizedét állították elő, miközben a foglalkoztatási súlyuk 27% volt.

A mikrovállalkozások bruttó hozzáadott értékének is döntő részét (több mint háromnegyedét) a szolgáltatási területen működő vállalkozások realizálták. Ugyanakkor a vállalkozások méretének növekedésével a hozzáadott értéknek is egyre nagyobb hányada származott termelő azon belül is döntően ipari, valamint építőipari tevékenységből (B–F): ez az arány a kisvállalkozásoknál 31, a középvállalkozásoknál 39% volt.

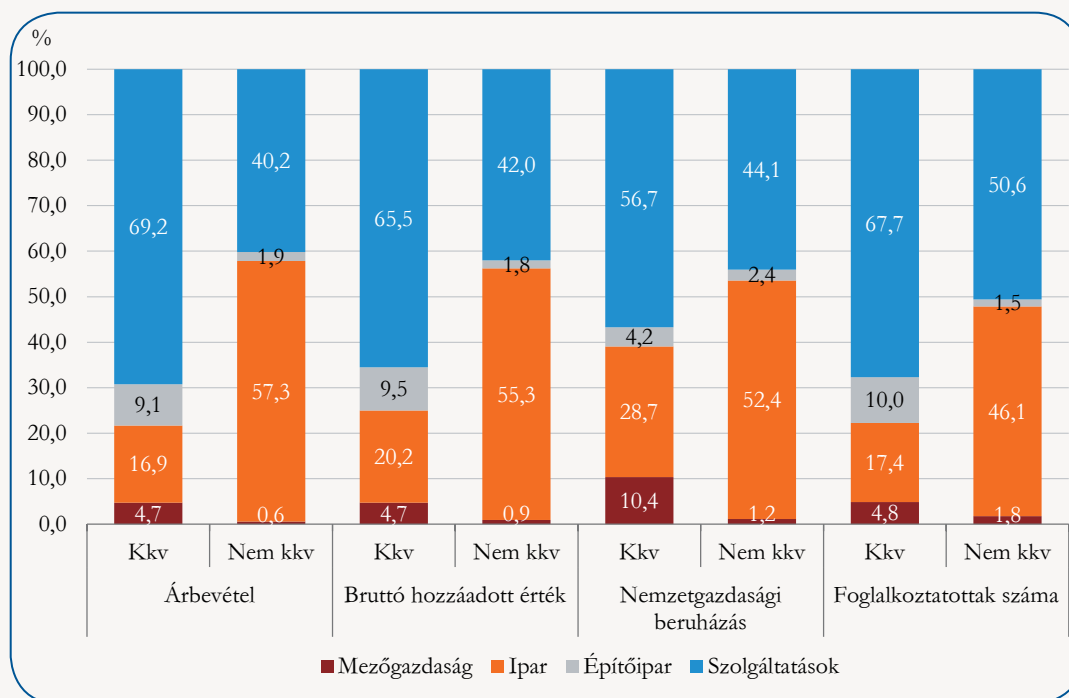
A kkv-körben a **szervezet tevékenységében részt vevők** 68%-át szolgáltatási ágakban (G–S) foglalkoztatták. A legdominánsabb terület e tekintetben is a kereskedelem, gépjárműjavítás (G) volt, ahol a kkv-k teljes létszámának 22%-a dolgozott.

Az egyes ágazatokban jelentősen eltért a különböző méretkategóriájú vállalkozások foglalkoztatási súlya. A szolgáltatási területen működő kkv-knál (G–S) foglalkoztatottak 61%-a mikrovállalkozásnál dolgozott 2017-ben, ez az arány az oktatással foglalkozó (P) szervezeteknél volt a legmagasabb (90%). Mindközben az ipari főtevékenységű kkv-k létszáma 25–35–40, az építőipariaké 57–32–11%-os arányban oszlott meg a mikro-, kis- és középvállalkozások között.

A kis- és középvállalkozások **beruházásokban** játszott szerepét növeli, hogy egyes nemzetgazdasági ágakban meghatározó az aktivitásuk: a mezőgazdaságban és az ingatlanügyletek területén a vállalkozások beruházásainak túlnyomó hányadát a kkv-szektor adja. Ugyanakkor más nemzetgazdasági ágakban (például a feldolgozóiparban, illetve a szállítás, raktározás területén) a kkv-körbe nem tartozó vállalkozások beruházásai jelentősen felülmúlják a kis- és középvállalkozói kör investícióit. 2017-ben a kkv-kör beruházásainak közel héttizede négy nemzetgazdasági ágban (mezőgazdaság, feldolgozóipar, kereskedelem és ingatlanügyletek) valósult meg. A kkv-szektor beruházásaiban jellemzően a külső beszállító partnerek dominálnak, a saját kivitelezésben végrehajtott fejlesztések súlya jellemzően kicsi.

4. ábra

**A működő vállalkozások néhány mutatójának megoszlása
a nemzetgazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2017⁺**

⁺ Előzetes adatok.

A kkv-k hozzájárulása az egyes nemzetgazdasági ágak foglalkoztatásához és teljesítményéhez a mezőgazdaságban, az építőiparban és a szolgáltató ágak többségében magasabb volt, mint más területeken. Az ipar (azon belül elsősorban a nagy súlyú feldolgozóipar) összteljesítménye viszont az alacsony szervezetszámú nagyvállalkozásoknál koncentrálódik.

4. tábla

Kis- és középvállalkozások részesedése a teljes vállalkozói körön belül a nemzetgazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2017*

(%)

Nemzetgazdasági ág vagy csoport	Kkv-k száma	Árbevétel	Bruttó hozzáadott érték	Nemzetgazdasági beruházás	Foglalkoztatottak száma
Mezőgazdaság	99,4	86,0	80,1	80,0	83,6
Ipar	97,1	17,8	22,1	19,7	41,5
Építőipar	99,5	77,4	80,7	44,6	92,5
Szolgáltatások	99,2	55,9	54,8	36,6	71,5
Összesen	99,1	42,3	43,7	31,0	65,2

* Előzetes adatok.

A kkv-szektor finanszírozása

A kkv-szektor tevékenységének finanszírozásához elméleti szinten számos pénzügyi forrás áll rendelkezésre (pl. tulajdonosi hitelek, saját pénzügyi eszközök, állami támogatások, belföldi és külföldi hitelintézetektől származó források), azonban ezek közül csak a belföldi pénzügyi intézetektől származó hitelek és az uniós támogatással nyújtott vissza nem térítendő támogatások játszottak meghatározó szerepet. 2017-ben ezek a fontos finanszírozási formák a korábbi éveknél még kedvezőbb feltételekkel segítették a kkv-k működését és fejlesztéseit.

A kkv-kat segítő intézkedések célja, hogy javuljon versenyképességük, termelékenységük, és egyre több váljon közülük nemzetközi szinten is jól teljesítő vállalkozássá. 2017-ben a magyar állam az adóterhek mérséklődésén keresztül számos, a kkv-knak kedvező intézkedést hozott: a társasági adó és a vállalkozói személyi jövedelemadó 9%-ra csökkent, ezen kívül a kisvállalati adó (KIVA) átalakítása is kedvezően hatott a kkv-szektorra. A legkisebb vállalkozók által alkalmazható KATA esetében duplájára nőtt az a bevételi határ, ami mellett még ez az adózási forma választható. További segítséget jelentett, hogy az általános forgalmi adónál szintén emelkedett az alanyi mentesség bevételi határa, valamint bővült annak a kisvállalkozások számára nyújtott adókedvezménynek a mértéke is, amelyet pénzügyi intézménytől kizárólag üzemi célt szolgáló tárgyi eszközök beszerzéséhez, előállításához felvett hitel kamatára vehettek igénybe.

A kkv-szektor forráshiányos helyzetéből eredően a legjelentősebb finanszírozási forrásnak a belföldi bankrendszeren keresztül felvett hitelek számítanak. A kis- és középvállalkozások belföldi hitelezésében 2017-ben folytatódott a korábbi években megindult bővülés: éves összevetésben – a teljes vállalati hitelállományt meghaladó mértékben – 12%-kal nőtt a kkv-szektor hitelállománya 2016-hoz képest.³ A hitelezés élénküléséhez számottevő mértékben járult hozzá az MNB által finanszírozott Piaci Hitelprogram: a bankok 227 milliárd forint értékű hitelezési vállalatot tettek a kis- és középvállalkozások számára nyújtott nettó hitelállomány növelésére.

A kkv-szektor hitelhez jutását segítette, hogy a teljes vállalati szektor hitelállományának növekedése a régióban Magyarországon volt a legmagasabb, a 2017-es új szerződések összesített volumene 30%-kal haladta meg az egy évvel korábbit, és a nem pénzügyi vállalatok hitelállománya tranzakciós alapon 615 milliárd forinttal növekedett. Tovább emelkedett a vállalati hiteleknél a forintalapú és a hosszabb lejáratú hitelek aránya is.

A Magyar Nemzeti Bank (MNB) 2016 januárjában elindította a Növekedéstámogató Programot (NTP), ami a bankok piaci hitelezéshez való visszatérését segíti elő a Növekedési Hitelprogram (NHP) fokozatos kivezetésével, valamint a Piaci Hitelprogram (PHP) meghirdetésével, amely második szakaszának elindításáról 2017 májusában döntött a Monetáris Tanács. A PHP keretében az MNB a kereskedelmi bankokkal kötött kamatcsereügylet segítségével egy hosszú futamidejű, piaci alapú hitelezésre irányuló

³ Forrás: Hitelezési folyamatok, 2018. márciusi MNB-kiadvány (<http://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/hitelezesi-folyamatok/hitelezesi-folyamatok-2018-marcius>).

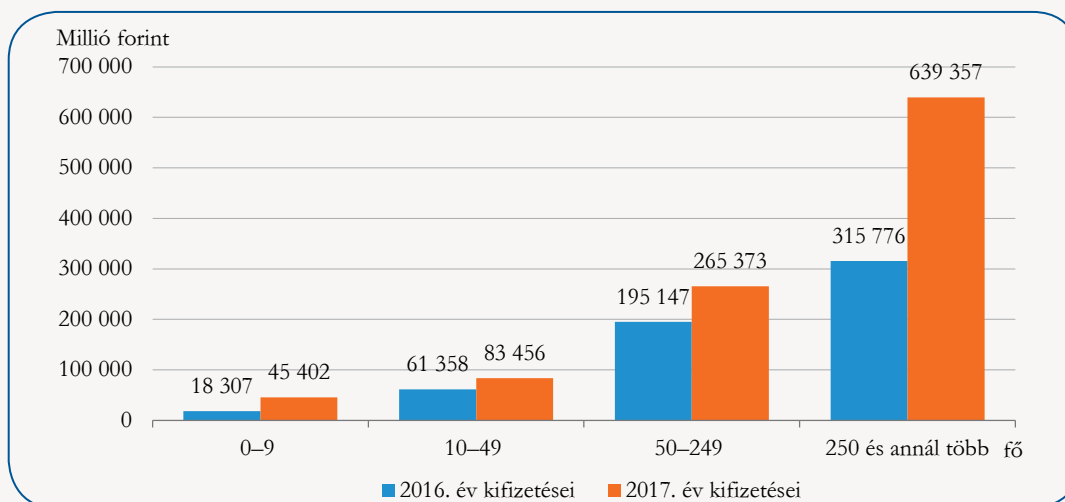
ösztönzési rendszert alakított ki. Az ügylet (HIRS) igénybevételének feltételével a bankok implicit módon az allokált ügyletmérettel arányosan tettek vállalást a 2017. évi kkv-hitelezésükre vonatkozólag.

A magyarországi bankok MNB által lefolytatott hitelezési felmérésére adott válaszai alapján 2017-ben mind a nagy- és közepes vállalatok, mind a kis- és mikrovállalkozások hitelhez jutásának feltételei enyhültek, ami elsősorban a bankok közötti verseny fokozódásával, valamint a gazdasági kilátások és a likviditási helyzet javulásával magyarázható. Az enyhítés a hitelfelárak csökkentése mellett a hitelkeretek maximális mértékének növekedése és a maximális futamidő hosszabbodásában mutatkozott meg.

A banki hitelek mellett a közvetlen állami támogatási források közül kiemelkedik a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) kkv-k versenyképességét segítő vissza nem térítendő támogatása, illetve kedvezményes kölcsöne. A hazai és uniós finanszírozású, pályázatok útján elérhető forrásoknak nagy jelentőségük van a kkv-k tevékenységének fejlesztésében, úgymint kutatás-fejlesztés és beruházás, amelyek segítségével e vállalkozói kör új technológiára és innovációs képességekre tehet szert. A kkv-k számára kiírt pályázatok közül említést érdemelnek a 2014–2020-as uniós költségvetési ciklus keretében finanszírozott – ezen belül is elsősorban a beruházásokat ösztönöző – projektek. A kis- és középvállalkozások számára (az előző évi 274 milliárd forinthez képest) 2017-ben több mint 394 milliárd forint kifizetés történt Magyarországon a tárgyi eszköz fejlesztésben érintett pályázatok kapcsán.⁴ A kis- és középvállalkozások minden kategóriában – a tárgyeszköz-állomány növelését célzó projektek kapcsán – 2016-hoz mérten nagyobb összegű kifizetésekben részesültek.⁵

5. ábra

Az EU 2014–2020 költségvetési ciklusának tárgyeszköz-pályázatokra történt kifizetései a vállalkozásoknak*
(2017. évi létszám-kategóriák szerint)

* Forrás: EMIR adatbázis, 2018. június 30-ai állapot.

Nemzetközi összehasonlítás⁶

A kkv-k statisztikai lehatárolása a nemzetközi gyakorlatban kizárólag létszám-kategória szerint történik. Az Eurostat az adatok nemzetközi összehasonlíthatósága érdekében a 10 fő alatti szervezeteket mikrovállalkozásnak, a 10–49 főt foglalkoztatókat kisvállalkozásnak, az 50–249 fővel működő szervezeteket középvállalkozásnak tekinti.⁷

⁴ Forrás: Innovációs és Technológiai Minisztérium, FAIR-adatbázis és <https://www.palyazat.gov.hu/>

⁵ Megjegyzés: létszám-kategória szerinti bontásban, a kifizetések eltérnek a beruházások tényleges megvalósulásának időpontjától.

⁶ A kézirat lezárásáig nem jelentek meg a nemzetközi összehasonlíthatóságot lehetővé tevő Eurostat legfrissebb, 2016. évi adatai.

⁷ Az Eurostat adatbázisa: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=sbs_sc_sca_r2&lang=en. Az adatbázisban a 2015. évre a 28-ból 23 uniós tagország adata érhető el a kiadvány készítésének időszakában (uniós átlagértékek nélkül), így csupán egyes országok adatainak összehasonlítására van lehetőség.

Az e témakörben a 2015. évre adattal rendelkező 23 uniós tagország közül az egy kkv-ra (kevesebb mint 250 főt foglalkoztató vállalkozásra) jutó átlagos árbevétel és hozzáadott érték Luxemburgban volt a legkiemelkedőbb, amely a területe és az ilyen méretű vállalkozások száma alapján (Málta után) a 2. legalacsonyabb értékekkel bírt.

Magyarország az egy kkv-ra jutó árbevétel, illetve hozzáadott érték fajlagos mutatóját tekintve (az 5., illetve a 4. legalacsonyabb értékkel) az alsó harmadban helyezkedett el. A visegrádi országok közül hazánk e mutatók tekintetében második helyen állt, Lengyelországtól elmaradva, viszont Csehországot és Szlovákiát megelőzve.

A volt szocialista országok⁸ közül Észtország fajlagos teljesítménye volt a legnagyobb, mindkét mutató alapján a rangsor első felében foglalt helyet.

Az egy kkv-ra jutó foglalkoztatottak száma tekintetében – Németország (7,42 fő) és Egyesült Királyság (7,48 fő) kivételével – jóval kisebb a különbség az egyes országok között, a 2,43 fős (Csehország) és 5,59 fős (Románia) átlagok jelentették a két szélső értéket. E mutatószám alapján a volt szocialista és a „nyugati” országok csoportja nem vált olyan élesen szét, mint az egy kkv-ra vetített árbevétel és hozzáadott érték adatok esetében.

A bruttó beruházás⁹ mutatója alapján a magyar vállalkozások (mérettől független) beruházási aktivitása a kelet-közép-európai térség (volt szocialista országok) átlagának megfelelő értéket jelez.¹⁰

5. tábla

Egyes európai uniós tagállamok kkv-szektorának* főbb mutatói, 2015**

Ország	Egy kkv-ra jutó		foglalkoztatottak száma, fő
	nettó árbevétel	bruttó hozzáadott érték	
	ezer euró		
Belgium	1 068,6	207,7	3,19
Bulgária	260,5	45,6	4,39
Ciprus	423,1	115,1	3,75
Csehország	252,9	50,0	2,43
Dánia	1 352,8	394,2	5,10
Egyesült Királyság	1 056,9	367,7	7,48
Észtország	579,6	118,1	4,77
Finnország	898,7	238,5	4,18
Franciaország	689,7	173,9	3,09
Hollandia	800,7	188,1	3,29
Horvátország	323,2	84,8	4,70
Lengyelország	322,1	60,0	3,68
Lettország	364,8	67,7	4,60
Litvánia	272,5	57,6	3,81
Luxemburg	3 332,1	465,8	5,50
Magyarország	295,9	55,1	3,38
Málta	610,5	155,6	4,11
Németország	1 201,3	354,5	7,42
Olaszország	540,1	122,7	3,04
Románia	340,8	62,4	5,59
Spanyolország	452,2	115,4	3,28
Szlovákia	238,6	42,0	2,51
Szlovénia	424,9	92,5	3,24

* A nemzetközi összehasonlításra létszám-kategóriák szerinti adatok alapján van lehetőség. Az adatok a 250 főnél kevesebb létszámot foglalkoztató vállalkozásokra vonatkoznak. Ausztria, Görögország, Írország, Portugália és Svédország esetében e vállalkozói körre nem számíthatóak az adatok.

** 251/2009/EK (SBS) reguláció szerinti adatszolgáltatás alapján: B–N nemzetgazdasági ágak, illetve S95-ös ág, a K pénzügy kivételével.

⁸ Bulgária, Csehország, Észtország, Horvátország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Románia, Szlovákia, Szlovénia.

⁹ A vállalkozások beruházásainak nemzetközi összehasonlítására elérhető mutató a bruttó beruházás, amely az új tárgyi eszköz létrejötte mellett – többek között – tartalmazza a használt tárgyi eszköz adásvételét, a pénzügyi lízinget és az apportot is. A mutató tartalma alapján jelentős eltérések lehetnek országonként a mutató értékeiben aszerint, hogy mennyire jellemző az adott gazdaságra a tárgyi eszközök másodpiaci forgalma (pl. ingatlanértékesítések vállalkozások között).

¹⁰ A beruházásokra nem állnak rendelkezésre az Eurostat honlapján létszám-kategóriánkénti adatok.

Adatok elérhetősége, metainformációk, megjegyzések

A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról Magyarországon a 2004. évi XXXIV. törvény rendelkezik (a továbbiakban: kkv-törvény), ami a 2003/361/EK számú uniós ajánlás¹¹ rendelkezéseit emelte át a magyar jogrendszerbe. Eszerint azon vállalkozások tekinthetők kkv-nak, amelyeknek összes foglalkoztatotti létszáma nem éri el a 250 főt, valamint éves nettó árbevétele legfeljebb 50 millió, vagy a mérlegfőösszege legfeljebb 43 millió eurónak megfelelő forintösszeg. Nem tekinthető továbbá kkv-nak az a vállalkozás, amelyben az állam vagy az önkormányzat közvetlen vagy közvetett tulajdoni részesedése – tőke vagy szavazati jog alapján – külön-külön vagy együttesen meghaladja a 25%-ot, illetve a vállalkozás kapcsolati viszonyain alapuló konszolidált létszám-, árbevétel- és mérlegfőösszeg-adatok meghaladják a fenti értékeket.

2016-ban elkészült a Központi Statisztikai Hivatal új módszertana, amely meghatározott algoritmus alapján, lényegében a kkv-törvénynek megfelelően sorolja be a vállalkozásokat mikro-, kis- és középvállalkozás, illetve kkv-körbe nem tartozó vállalkozás kategóriába. Emellett a 2014. tárgyévől módszertani változtatások következtében a jogszabályban meghatározott kritériumok teljesítése esetén nonprofit gazdasági társaságok is bekerültek megfigyelési körünkbe, és besorolódtak a fenti (mikro-, kis- és középvállalkozás, illetve kkv-körbe nem tartozó vállalkozás) kategóriákba.

Az új módszertan keretein belül a létszám mellett pénzügyi (éves nettó árbevétel vagy mérlegfőösszeg) és önállósági kritériumok (állami vagy önkormányzati tulajdoni hányad, illetve a vállalkozás kapcsolati viszonyain alapuló konszolidált határértékek meghatározása) egyaránt a kkv-kör lehatárolási kritériumait képezik.

Az Eurostat a vállalkozások adatainak nemzetközi összehasonlíthatósága érdekében a 10 fő alatti szervezeteket mikrovállalkozásnak, a 10–49 főt foglalkoztatókat kisvállalkozásnak, az 50–249 fővel működőket középvállalkozásnak tekinti.

Ugyan több kutatás zajlott, illetve zajlik jelenleg is az Európai Unióban (pl.: MDL-projekt,¹² illetve SME Performance Review¹³), valamint az Eurostat (az Európai Unió statisztikai hivatala) keretein belül munkacsoport alakult, ez idáig nem történt meg egy egységes módszertan kidolgozása és elfogadása, ezért más országok e terminológia alapján még nem állítanak elő adatokat.

A kis- és középvállalkozásokkal kapcsolatos adatok honlapunkon a Tájékoztatási adatbázisban érhetők el, az alábbi linkeken:

Tájékoztatási adatbázis – Vállalkozások éves teljesítménymutatói

Kis- és középvállalkozások statisztikája 2013-tól régiós, TEÁOR 1 jegyen és kkv-kategóriás bontásban a kkv-körbe nem tartozó vállalkozásokkal együtt

Kis- és középvállalkozások statisztikája 2013-tól régiós és gazdálkodási forma szerinti bontásban

Kis- és középvállalkozások statisztikája 2013-tól TEÁOR 3 számjegyen és kkv-kategóriás bontásban a kkv-körbe nem tartozó vállalkozásokkal együtt

A vállalkozások bruttóhozzáadottérték-, árbevétel-, beruházás- és foglalkoztatottsági adatainak meghatározása a gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere (TEÁOR '08), valamint az Európai Tanácsnak a vállalkozásszerkezeti statisztikára (SBS) vonatkozó rendeletei alapján történik (létszám-kategória, árbevétel, tevékenység szerinti bontásban). A beruházások esetében az SBS-reguláció által előírt „bruttó beruházás” részhalmazát képező nemzetgazdasági beruházásokat használjuk az elemzésekben. A TEÁOR '08 az Európai Unió NACE Rev. 2. tevékenységi osztályozásával van összhangban.

A vállalkozások bruttóhozzáadottérték-, árbevétel-, beruházás- és foglalkoztatotti adatai a fentiek alapján a pénzügyi, biztosítási tevékenység (K) nélkül számítottak. Az adatok forrása a legalább 20 főt foglalkoztató szervezetek esetében az éves gazdaságstatisztikai jelentések. A 19 fős és az alatti vállalkozások esetében az adatforrás szintén az éves gazdaságstatisztikai jelentések, azonban a megfigyelés ebben a

^{11,12} https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_small_and_medium-sized_enterprises

¹³ https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review-2016_en

körben kizárólag a kiválasztott vállalkozásokra terjed ki, az adatok teljeskörűsítése adóadatok segítségével történik.

A kiadványban használt „foglalkoztatottak száma” fogalom a szervezet tevékenységében részt vevők fogalmának felel meg. A szervezet tevékenységében részt vevőnek tekintendők az alkalmazásban állók (azok a munkavállalók, akik a munkáltatóval munkavégzésre irányuló jogviszonyban állnak, és munkaszerződésük, munkavégzésre irányuló megállapodásuk alapján havi átlagban legalább 60 munkaórában, folyamatos foglalkoztatás mellett – legalább hat egymást követő munkanapig – munkadíj ellenében munkavégzésre kötelezhetőek), a havi átlagban 60 munkaóránál rövidebb munkaidőben foglalkoztatottak, valamint az egyéb foglalkoztatottak. Idetartoznak az adott gazdasági szervezet (beleértve az egyéni vállalkozást) tevékenységében aktívan részt vevő személyek, akik részére munkájuk ellenértékéért munkadíj kifizetésre egyáltalán nem kerül sor, illetve a minimálbér munkaidő-arányos hányadánál alacsonyabb összegű díjazás valósul meg. (Egyéni vállalkozás esetén a vállalkozás tulajdonosa, az egyéni vállalkozó; az egyéni és társas vállalkozások, szövetkezetek tevékenységében résztvevő nem fizetett segítő családtagok; menedzsmen azon tagja, akinek munkajövedelme vállalkozásnál szerzett teljes jövedelmének 50%-ánál kevesebb, és jövedelmének magasabb hányada profitból származik; valamint a társas vállalkozás nem fizetett dolgozó tagja.)

A százalék- és viszonyszámokat a kerekítés nélküli adatokból számítjuk. Az adatok és a megoszlási viszonyszámok kerekítése egyedileg történik, ezért a részadatok összegei eltér(het)nek az összesen adatoktól.

További módszertani információk a www.ksh.hu oldalon elérhető Módszertani információk (metaadatok) menüpontban olvashatók.

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

[Lépjen velünk kapcsolatba!](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789